

dobnosti in reda, pravice in svobode«, ob čemer pa ve, da vojaščina ni »več tisto, kar je bila v slavnih dneh Prusije, oziroma bi morala biti...« »Bili so časi, tovariši, ko je bil videti vojaški poklic kaj preprost. Odločilne besede so se tedaj glasile: služiti — ohraniti — zavarovati! In čeprav človeška narava nikoli ni dopustila, da bi se ti pojmi v celoti uveljavili — vendar je bilo vredno, prizadevati si zanje. A ti pojmi niso bili samo sanje vojaka: biti bi morali vsebina njegovega življenja...« »Pravi vojak ne tuli z volkovi. Brž ko neha iskati smisel svojemu življenju, ni njegov obstoj več upravičen. Saj vendar ni sluga politikov, ki se opirajo na silo!« Itd. Itd.

Tako gre konec koncev v tej *Tovarni oficirjev*, v kateri se bije nekakšen boj »vojaškega duha« zoper nacizem, dejansko za tovarno naivnosti in obnovljenih starih iluzij, za tovarno sanj o slavnem prusovskem vojaškem duhu, ki nam je zgodovinsko znan, za rehabilitacijo povprečnega Frica, za tovarno idejne revščine, ki bi bila morebiti še opravičljiva za Krafftove praporščake leta 1944, nikakor pa ne za Kirsta leta 1960.

Te vrste očitkov ga ne more rešiti še tako ganljiva dobra volja, da bi bil napreden, in ne končni »bognasvaruj« pred novo šolo najnovejše nemške vojske v Wildlingenu — zakaj ne zanje in ne za nas pač ne bo dosti razlike v tem, ali bo v njej prevladalo malo več starega prusovskega ali malo več mlajšega wehrmachtovskega ali najmlajšega atlantsko-blokovskega vojaškega duha.

Kirst kakor da se ga je sam navzel v kakšni prusovski predavalnici od preizkušenih, častitljivih veteranov, borcev za red in spodobnost, in nam ga zdaj ponuja zavitega v svoj zmedeni humanizem preteklosti, hkrati ko svari pred negotovo prihodnostjo.

♂

PROŠNJA

Podpisani vljudno prosim tov. Vena Tauferja (po članku »Ljubljanska kronika« v reviji *Danas*, 3. jan. t. l.), da v kakšnem poučnem sestavku pojasni neke pojme, ki meni — in, kakor slišim, še nekaterim prezaposlenim državljanom niso docela jasni in zato teže beremo odlične članke o razvoju naše kulture.

Predvsem glede humanizma: nehumano se mi zdi mučiti bralca, ki je vedoželjen, s tem, da se mu ne pojasnijo pojmi, ki se jih mora s težavo učiti, da bi bil sodoben. Komaj smo se naučili izgovarjati neke zanimive termine (n. pr. antični humanizem, renesančni humanizem, evropski humanizem, humanizem 19. stoletja, socialistični humanizem, parcialni humanizem, univerzalni humanizem, lokalni humanizem, kosmopolitski humanizem, pravi humanizem, nepravi humanizem, stari humanizem, novi humanizem itd.), že smo udarili s čelom ob »sentimentalni humanizem« — in ob slutnjo njegovega bistromnega tekmeča, ki se bržčas imenuje »nesentimentalni humanizem«.

Pri tem nagem in uspešnem vsestranskem razvoju sveta, še posebej pa kulture — in v njej kulturnega izrazoslovja — obhaja včasih človeka tesnoba: kako dohajati? Komaj na primer doumemo en humanizem, že ga napade naslednji. In ker je znano, da se v tem hitrem razvoju najboljše iznajdbe humanizmov kar čez noč postarajo, in da se ni sentimentalno oklepati humanističnih pojmovanj od včera, ker preži na nas stalna skrita nevarnost, da bi padli v navadno človekoljubje — je v tej smeri prepotreben sistematičen pouk, pa tudi neprestano obveščanje državljanov o spremembah v vrednotenju človeka.

Zato naj mi bo dovoljeno obremeniti to prošnjo z nekaterimi predlogi tovarišem, ki so jim te stvari znane. Nekaj dragocenega časa bi bilo potrebno vložiti v neko delo, brez katerega ne shajamo več: treba je podati razpredelnico starih in zastarelih humanizmov. Prosili bi za natančno opredelitev vseh znamenitih avtorjev, o katerih — naivno — govorimo vsak dan. Primer (oprostite, prav gotovo napačen): n. pr. Sofokles — antični humanist, Michelangelo — renesančni humanist, Dante — v peklu, univerzalni humanist, v vicah, parcialni humanist, v nebesih, lokalni humanist, in tako naprej do današnjih dni. To bi tudi zelo poenostavilo pouk v šolah. Razpredelnica naj bi imela rubrike za osebo, čas, kraj in karakteristiko. Temu delu bi bilo seveda treba priključiti pregled definicij posameznih humanizmov, ki se jih da — kakor vidim — podati res jedrnato in ne preobširno.

In naposled: ali bi ne bilo misliti na bilten o humanizmu? Morda po sistemu borznih cen?

Primer: leta 1954 je vladal pri nas sentimentalni humanizem, ki se normalno rodi iz dogmatičnega birokratizma in unitaristične oblasti. Leta 1961 pa ga je brez sentimentalnosti pregnal nesentimentalni humanizem, ki se je pogumno porodil iz spremenjene zgodovinske situacije.

Zelo ugodno bi bilo objaviti v biltenu tudi čas rojstva, naraščanje, vrh, upadanje in konec nekega humanizma in zametek naslednjega. Sicer nastajajo res hude težave v sporazumevanju. Naj se namreč že jutri zmagovito pojavi n. pr. histerični humanizem — in zavije vrat nesentimentalnemu — mi, bralci in pisci, pa bomo — neobveščeni — tavalji še naprej v temi nesentimentalnega humanizma.

Zato — pri tehtnosti tega problema ni odveč ponavljati prošnjo: dajte nam učni priročnik z razlago vseh teh nepreglednih vrst tako sprtih humanizmov, ena; dajte nam razpredelnico s karakteristikami vseh znanih avtorjev, dve; dajte nam bilten o vladajočih in nastopajočih humanizmih, tri.

Nehumano bi bilo, tovariši, pustiti v mraku nevednosti svoje sodržavljane, skopo tiščati vso modrost časa zase, ne privoščiti svojim kolegom, da se tudi oni razgledajo.

V upanju, da moja prošnja ne bo naletela na gluho uho, ostajam z odličnim spoštovanjem

Vitomil Zupan.

OBVESTILO

Ob zaključku redakcije smo dobili Dušana Pirjevca *Odgovor Dobrici Cosiću*. Objavili ga bomo v prihodnji številki *Naše sodobnosti*.

Uredništvo